

**BACHADONDAN TASHQARI HOMILADORLIKNING KELIB CHIQISH
SABABLARINI TAHLIL QILISH**

Sattorov Asliddin Xayrullayevich

*Samarqand davlat tibbiyot universiteti, 3-son Akusherlik va
ginekologiya kafedrasi assistenti
Samarqand, O'zbekiston*

**MAQOLA
MALUMOTI**

MAQOLA TARIXI:

Received: 15.01.2026

Revised: 16.01.2026

Accepted: 17.01.2026

KALIT SO'ZLAR:

ANNOTATSIYA:

Tadqiqotning maqsadi: Bachadondan tashqari homiladorlikning kelib chiqish sabablari va asosiy risk omillarini tahlil qilish hamda klinik profilaktika yo'nalishlarini asoslash.

Tadqiqotning dolzarbligi: Bachadondan tashqari homiladorlik (BTH) — urug'langan tuxum hujayraning bachadon bo'shlig'idan tashqarida implantatsiyalanishi bilan kechadigan, ayollar reproduktiv salomatligi va hayoti uchun xavfli bo'lgan patologik holatdir. BTH holatlarining asosiy qismi tuxum yo'llarida (tubal) joylashadi va ko'pincha kech aniqlanishi tufayli ichki qon ketish, gemorragik shok, bepushtlik kabi asoratlar bilan yakunlanadi. Shu bois BTH kelib chiqish sabablari va risk omillarini tahlil qilish profilaktika hamda erta tashxisni takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Material va usullar: Mazkur tezisda ilmiy adabiyotlar va klinik amaliyotda uchraydigan ma'lumotlar asosida BTH etiologik omillari tahlil qilindi. Asosiy e'tibor tubal transport

buzilishi, yallig'lanish fonidagi anatomik o'zgarishlar hamda gormonal-iatrogen omillarga qaratildi.

Natijalar va muhokama: Bachadon tashqarisidagi homiladorlik (BTH) rivojlanishi jarayonida urug'langan tuxum hujayraning bachadon bo'shlig'iga vaqtida yetib kelmasligi yoki implantatsiyaning patologik joyda sodir bo'lishi asosiy patogenetik bo'g'in hisoblanadi. BTHning patogenezi ko'p omilli bo'lib, uning rivojlanishiga turli anatomik, infeksiyaviy, jarrohlik, reproduktiv va hayot tarziga oid faktorlar ta'sir qiladi. Tuxum yo'llarining anatomik shikastlanishlari BTHning eng keng tarqalgan sababi hisoblanadi. Tubal o'tkazuvchanlikning buzilishi va peristaltikaning pasayishi ko'pincha surunkali salpingit va salpingooforit oqibatida hosil bo'lgan bitishmalar bilan bog'liq bo'ladi. Shu bilan birga, tubal shilliq qavatidagi kirpikchali epiteliy faoliyatining pasayishi, tuxum yo'li devorida fibroz o'zgarishlar va deformatsiyalar zigota transportini sekinlashtiradi, natijada ektopik implantatsiya yuz beradi. Jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar, xususan Chlamydia trachomatis, Neisseria gonorrhoeae hamda mikoplazma va aralash flora, tubal epiteliyning destruksiyasiga, bitishmalar hosil bo'lishiga va perisalpingit rivojlanishiga sabab bo'lib, BTH xavfini sezilarli darajada oshiradi. Shu sababli, reproduktiv yoshdagi ayollarda infeksiyalarni erta aniqlash va samarali davolash BTH profilaktikasining asosiy yo'nalishi hisoblanadi. Ginekologik operatsiyalar va iatrogen omillar ham tubal anatomiyani o'zgartirishi mumkin. Abortdan keyingi asoratlari, tuxum yo'li operatsiyalari, sterilizatsiya, kista yoki mioma bo'yicha amaliyotlar hamda ichki bitishma kasalliklari tubal deformatsiya va transport mexanizmini buzadi. Yordamchi reproduktiv texnologiyalarning keng qo'llanilishi, xususan in vitro fertilizatsiya (IVF) va ovulyatsiyani induksiya qilish, BTHning ayrim shakllari, jumladan heterotopik homiladorlik va tubal zararlangan ayollarda IVFdan keyingi BTH holatlarining ortishiga sabab bo'lmoqda. Ovulyatsiyani induksiya qiluvchi gormonal preparatlar ko'p ovulyatsiya va tubal harakatning o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Kontraseptsiya vositalari, xususan bachadon ichi spirali va progestin asosidagi kontraseptivlar, homiladorlik ehtimolini kamaytirsada, agar urug'lanish yuz bersa, ektopik joylashuv xavfi nisbatan oshishi mumkin. Chekish va metabolik omillar ham BTH xavfini oshiradi: chekish tubal siliya faoliyatini pasaytiradi va peristaltikani buzadi, bu esa zigotaning siljishini sekinlashtirib, ektopik implantatsiya ehtimolini oshiradi. Yosh, avvalgi BTH va uzoq muddatli bepustlik ham xavf faktorlariga kiradi; xususan, 35 yoshdan katta ayollar, anamnezida BTH bo'lganlar, uzoq yillik bepustlik bilan davolanganlar va tubal patologiyaga ega ayollar yuqori xavf guruhiga kiradi. Shu tarzda,

BTHning rivojlanishi ko'plab omillarning murakkab o'zaro ta'siri bilan bog'liq bo'lib, uning oldini olish va davolashda patogenetik mexanizmlarni chuqur tushunish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa va amaliy tavsiyalar: Bachadondan tashqari homiladorlikning rivojlanishida asosiy patogenetik omillar tuxum yo'llarining yallig'lanishdan keyingi shikastlanishi, tubal bitishmalar, peristaltika buzilishi va turli iatrogen faktorlar bilan bog'liq. Shu omillar natijasida zigota bachadon bo'shlig'iga vaqtida yetib bormay, ektopik joylashadi, bu esa hayotiy xavf va reproduktiv salomatlikka sezilarli ta'sir ko'rsatadi. BTHning oldini olish va asoratlarini kamaytirishda asosiy vazifa reproduktiv yoshdagi ayollarni xavf omillari bo'yicha erta aniqlash, infeksiyalarni profilaktik davolash va tubal shikastlanishlarni vaqtida aniqlashdan iborat. Shu bilan birga, homiladorlikning erta bosqichida transvaginal ultratovush tekshiruvlari va β -hCG monitoringi xavf guruhidagi bemorlar uchun diagnostik aniqlikni oshiradi va og'ir asoratlar rivojlanish xavfini kamaytiradi. Amaliy jihatdan, reproduktiv sog'liqni mustahkamlash strategiyasi quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq: jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalarni erta aniqlash va davolash, xususan xlamidioz va gonoreya, reabilitatsiya va bitishmalar profilaktikasi bilan birgalikda kichik chanoq va tubal operatsiyalardan so'ng monitoring, shuningdek, homiladorlikni xavf guruhida rejalashtirayotgan ayollarga individual tavsiyalar berish. Ushbu yondashuvlar BTHning oldini olish va uning og'ir asoratlarini kamaytirish, ayollarning reproduktiv salomatligini saqlashda asosiy vazifalarni bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tubal ectopic pregnancy : ACOG Practice Bulletin No. 193 // *Obstetrics & Gynecology*. – 2018. – Vol. 131, № 3. – P. e91–e103.
2. Ectopic pregnancy and miscarriage: diagnosis and initial management : NICE guideline NG126. – London : National Institute for Health and Care Excellence, 2019.
3. The Management of Tubal Pregnancy : Green-top Guideline No. 21. – London : RCOG, 2016.
4. Sexual and reproductive health recommendations (Pregnancy complications sections) / World Health Organization. – Geneva : WHO, 2019–2022.
5. Barnhart K. T. Clinical practice. Ectopic pregnancy // *New England Journal of Medicine*. – 2020. – Vol. 383. – P. 129–136.

6. Kirk E., Condous G. Ectopic pregnancy: diagnosis and management // *Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology*. – 2020. – Vol. 63. – P. 3–13.
7. Tay J. I., Moore J., Walker J. J. Ectopic pregnancy // *BMJ*. – 2021. – Vol. 372. – P. n85.
8. Elson C. J., Salim R., Potdar N., Chetty M., Ross J. Diagnosis and management of ectopic pregnancy // *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*. – 2021. – Vol. 128, № 4. – P. e1–e17.
9. Наркулова С. У., Атаходжаева Ф. А. Анализ развития септических осложнений в послеродовом периоде, а также после операции кесарева сечения // *Биология и интегративная медицина*. – 2017. – №. 2. – С. 97-103.
10. Uktamovna N. S. et al. KLIMAKS YOSHIDAGI AYOLLARDA KALSIY ALMASHINUVINING BUZILISHI VA DORIVOR O'SIMLIKLAR BILAN DAVOLASH // *IZLANUVCHI*. – 2025. – Т. 1. – №. 9. – С. 103-105.
11. Uktamovna N. S. et al. YURAK KASALLIKLARI BO'LGAN AYOLLARDA TUG 'RUQNING O 'ZIGA XOS KECHISHI // *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 262-264.
12. Ёркулова Г. Р., Наркулова С. У. НОРМАЛИЗАЦИЯ МЕНСТРУАЛЬНОГО ЦИКЛА У ДЕВУШЕК ПОДРОСТКОВ С ПОМОЩЬЮ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ // *ТА'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*. – 2025. – Т. 1. – №. 9. – С. 76-79.
13. Narkulova S., Xudoyberdiyeva Z. INNOVATIVE THERAPEUTIC STRATEGIES FOR MANAGING POST CASTRATION SYNDROME AFTER OVARIAN HYPERSTIMULATION // *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*. – 2025. – Т. 3. – №. 6. – С. 60-62.
14. Narkulova S. TUG 'RUQDAN KEYINGI SEPTIK ASORATLARI BO'LGAN BEMOR AYOLLARNI PARVARISHLASH VA ASORATLAR PROFILAKTIKASI // *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*. – 2024. – Т. 2. – №. 10. – С. 173-177.